Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 1.09.2023 www.osw.waw.pl

Ukraińskie drony atakują lotnisko w Pskowie. 554. dzień wojny

Andrzej Wilk, Piotr Żochowski

30 sierpnia Ukraińcy przeprowadzili największy do tej pory atak dronami na terytorium Rosji, równocześnie rozszerzając listę celów o leżące blisko 700 km na północ od ich granic lotnisko w Pskowie (bazuje na nim 334 Pułk Lotnictwa Transportowego). Zdjęcia satelitarne potwierdziły rosyjskie doniesienia o zniszczeniu dwóch i uszkodzeniu kolejnych dwóch samolotów transportowych Ił-76. Ukraiński wywiad wojskowy donosił z kolei o zniszczeniu czterech i uszkodzeniu „jeszcze kilku" maszyn tego typu, a jego szef generał Kyryło Budanow oznajmił, że atak na Psków przeprowadzono z terytorium Rosji. Według rosyjskich danych Ukraińcy mieli wykorzystać w nim ponad 20 bezzałogowców.

Najprawdopodobniej ułamki zestrzelonego drona wywołały pożar na terenie briańskich zakładów Kriemnij Eł – jednego z największych w Rosji producentów mikroelektroniki, w tym elementów wykorzystywanych w systemach Iskander i Pancyr. Ponadto ukraińskie ataki objęły Moskwę oraz obwody moskiewski, kałuski, orłowski, riazański i tulski, gdzie nie odnotowano zniszczeń (według FR wszystkie maszyny zostały zestrzelone bądź obezwładnione środkami walki radioelektronicznej), a o nieudanym ataku dronów nawodnych donoszono z Sewastopola. Niepowodzeniem miały się także zakończyć przeprowadzone wieczorem 30 sierpnia ataki bezzałogowców po raz kolejny na Briańsk i Teodozję na Krymie, a następnego dnia na Moskwę i Briańsk oraz 1 września w obwodach biełgorodzkim i kurskim. Sukces miał się natomiast przynieść ten przeprowadzony 1 września na podmoskiewskie miasto Lubiercy, gdzie doszło do pożaru (najprawdopodobniej w wyniku upadku zestrzelonego drona) na terenie kolejnego rosyjskiego wytwórcy mikroelektroniki – Tomilinskij Elektronnyj Zawod. 31 sierpnia BBC podsumowało, że od początku roku Ukraińcy przeprowadzili łącznie 190 ataków dronami (BSP i nawodnymi) na terytorium FR i okupowany Krym.

30 sierpnia Rosjanie dokonali kolejnego zmasowanego ataku na Ukrainę z wykorzystaniem rakiet i dronów. Zgodnie z przekazem ukraińskiego Sztabu Generalnego agresor użył łącznie 31 rakiet, a Dowództwo Sił Powietrznych informowało o zestrzeleniu wszystkich 28 pocisków manewrujących Ch-101/Ch-55/Ch-555 oraz 15 z 16 dronów kamikadze Shahed-136/131. Większość z nich – ponad 20 rakiet i dronów – miała zostać zniszczona nad Kijowem, uderzenie jednej z rakiet wywołało jednak potężną eksplozję w prawobrzeżnej części miasta. Oficjalnie wskutek upadku odłamków w stolicy zginęły dwie osoby, trzy zostały ranne, a zniszczenia odnotowano w dwóch dzielnicach. Celem ataku (według administracji lokalnej pociskami Kalibr) miał być także rejon Odessy, skąd donoszono o zneutralizowaniu ośmiu wrogich rakiet. Zniszczenia infrastruktury zgłaszano też w

obwodach donieckim (Riwne koło Myrnohradu) i żytomierskim. Nocą 1 września rosyjskie rakiety Kalibr uderzyły w obwodzie winnickim (zgodnie z przekazem Dowództwa Sił Powietrznych jedna została zestrzelona, a druga trafiła w przedsiębiorstwo, raniąc trzy osoby), ukraińskie źródła donosiły również o wybuchach w obwodzie żytomierskim.

W atakach prowadzonych w dniach 26–29 sierpnia w kierunku miejscowości Werbowe na południe od Orichiwa wojska ukraińskie najprawdopodobniej przekroczyły pierwszy pas umocnień pierwszej linii obrony wroga w obwodzie zaporoskim. W rejonie Werbowego Rosjanie mieli przenieść obronę na drugi pas (2–3 km na południe i wschód od pierwszego), którego element stanowią zachodnie obrzeża tej miejscowości, a według ukraińskiego Sztabu Generalnego ich kontrataki zakończyły się niepowodzeniem. Siły ukraińskie miały także osiągnąć pierwszy pas umocnień przeciwnika na południowy wschód od wsi Robotyne (w ramach prób obejścia tej miejscowości – częściowo kontrolowanej przez Ukraińców – w kierunku leżącej na południe od niej Nowoprokopiwki). W przypadku potwierdzenia tych doniesień byłby to pierwszy od rozpoczęcia ofensywy na południu (4 czerwca) przypadek osiągnięcia i przełamania umocnionej pozycji rosyjskiej linii obrony.

Intensywność starć w pozostałych rejonach walk w dalszym ciągu była ograniczona, nie spowodowały też one zmian terenowych. Obie strony wzmogły natomiast działania dywersyjne w obwodzie chersońskim – Ukraińcy podjęli kolejną próbę utworzenia przyczółku na lewym brzegu Dniepru w okolicach mostu Antoniwskiego (ma się tam utrzymywać grupa dywersyjno-rozpoznawcza), a Rosjanie wylądowali na leżącej przy prawym brzegu wyspie Nestryha.

29 sierpnia Pentagon ogłosił kolejny pakiet pomocy wojskowej dla Ukrainy. Ma on wartość 250 mln dolarów. Z zasobów armii amerykańskiej (w ramach Presidential Drawdown Authority, PDA) mają zostać przekazane rakiety powietrze–powietrze krótkiego zasięgu AIM-9M Sidewinder w charakterze rakiet przeciwlotniczych (najprawdopodobniej dla systemów NASAMS), pociski naprowadzane GMLRS do wyrzutni HIMARS, amunicja artyleryjska kalibru 105 mm i 155 mm, wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych Javelin i „inne systemy przeciwpancerne” wraz z pociskami, przeciwpancerne pociski kierowane TOW, lotnicze rakiety niekierowane kalibru 70 mm Hydra-70, ponad 3 mln sztuk amunicji do broni strzeleckiej i granaty ręczne oraz opancerzone pojazdy ewakuacji medycznej i ambulansy na bazie samochodów terenowych HMMWV. Następnego dnia o nowych dostawach dla Kijowa powiadomił Urząd Kanclerski. Objęły one 10 czołgów Leopard 1A5, radar TRML-4D (do systemu obrony powietrznej IRIS-T), 16 dronów rozpoznawczych Vector, cztery ciągniki do przewozu broni pancernej HX81 i ponad 13 mln sztuk amunicji do broni strzeleckiej. Z kolei 31 sierpnia portal Politico poinformował, że w połowie września na Ukrainę zostanie wysłanych pierwszych 10 czołgów Abrams.

30 sierpnia w trakcie podsumowania nieformalnego spotkania ministrów obrony UE w Toledo wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej Josep Borrell zaproponował zwiększenie liczby ukraińskich wojskowych przeszkolonych w 2023 r. z 30 tys. do 40 tys. Według niego dotychczas w unijnej misji szkoleniowej przygotowano 25 tys. żołnierzy, a szkolenie pozostałych 5 tys. ma się zakończyć w październiku. Tego samego dnia ukraiński Sztab Generalny podał, że w ramach organizowanej pod egidą Londynu w Wielkiej Brytanii międzynarodowej misji Interflex przeszkolono dotąd ponad 20 tys. żołnierzy, z których każdy otrzymał od organizatorów kompletne wyposażenie osobiste (w tym umundurowanie

letnie i zimowe). Również 30 sierpnia holenderska minister obrony Kajsa Ollongren poinformowała o podpisaniu z Bukaresztem listu intencyjnego dotyczącego zapewnienia *szkolenia na myśliwcach F-16 oraz w zakresie obsługi technicznej tych samolotów* w ośrodku w Rumunii. Następnego dnia Kijów potwierdził wyjazd do Danii pierwszej grupy pilotów, którzy mają tam rozpocząć szkolenie na takich maszynach.

31 sierpnia Borrell oznajmił, że dotychczas kraje członkowskie UE przekazały Ukrainie ze swoich zapasów 224 tys. pocisków artyleryjskich i prawie 2,3 tys. rakiet. W Unii ma być rozważana propozycja Słowacji dotycząca zwiększenia dostaw drogą modernizacji wysłużonej amunicji. W Toledo miała też zostać omówiona kwestia ewentualnego przeznaczenia na obronę Ukrainy w latach 2023–2027 20 mld euro (5 mld euro rocznie). Jednocześnie nie uchwalono wyasygnowania ósmej transzy środków na zakup uzbrojenia dla tego kraju (500 mln euro) ze względu na sprzeciw Węgier.

Również 31 sierpnia prezydent Wołodymyr Zełenski przekazał, że brytyjski koncern zbrojeniowy BAE Systems otworzy swoje przedstawicielstwo na Ukrainie. Kijów miał podpisać z tą firmą porozumienie o współpracy w kwestii umieszczenia na Ukrainie produkcji uzbrojenia oraz porozumienie ramowe o kooperacji w dziedzinie remontu, dostaw części zamiennych i wytwarzania haubicy ciągnionej kalibru 105 mm L119. Tego samego dnia dyrektor generalny kompanii Ukrajińska Bronetechnika poinformował o zwiększeniu produkcji moździerzy, którą wznowiono w nowych lokalizacjach. Łącznie od początku roku armia i inne formacje mundurowe miały otrzymać ponad 600 ukraińskich moździerzy kalibrów 60 mm, 82 mm i 120 mm. Ich koszt pokryto z budżetu i środków przekazanych przez organizacje społeczne.

Także 31 sierpnia szef ukraińskiego wywiadu wojskowego Kyryło Budanow oświadczył, że „kilka dni temu" na Białoruś dostarczono pierwsze głowice nuklearne. Wcześniej Rosjanie przeprowadzili szkolenie tamtejszych żołnierzy w obsłudze wyrzutni Iskander. Z kolei Służba Bezpieczeństwa Ukrainy podała, że od lutego 2022 r. zdemaskowano ponad 2 tys. osób współpracujących z rosyjskimi służbami specjalnymi, a ponad 300 z nich było przeszkolonymi agentami.

W ramach działań mających ograniczyć nadużycia przy realizacji zamówień dla wojska minister obrony powołał Arsena Żumadiłowa na trzyletnią kadencję szefa Agencji Zabezpieczenia Materiałowego Sił Zbrojnych Ukrainy. Będzie ona odpowiedzialna za zakupy wszystkich kategorii zaopatrzenia dla wojska poza uzbrojeniem i sprzętem wojskowym. Żumadiłow przyznał, że instytucja, którą utworzono jeszcze w styczniu, „istnieje jedynie na papierze", a do głównych stojących przed nią wyzwań należy – oprócz wyplenienia korupcji – trafne prognozowanie polityki zakupowej i procesu dystrybucji towarów. Agencja ma rozpocząć pełnowymiarową działalność jesienią br.

30 sierpnia podczas posiedzenia Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy omówiono funkcjonowanie wojskowych komisji lekarskich. Podjęto decyzję o przeprowadzeniu kompleksowego przeglądu zasadności orzeczeń stwierdzających niezdolność do służby wojskowej i mogących mieć związek z korupcją. Na podstawie wyników kontroli zostaną również wyciągnięte wnioski co do konsekwencji karnych wobec ludzi, którzy na podstawie sfałszowanych decyzji lekarskich opuścili kraj. Władze nie wykluczają kierowania wniosków o ekstradycję do państw, w których uda się zidentyfikować takie osoby. Prezydent Zełenski podał, że łapówka za wydanie sfałszowanych dokumentów

wynosi od 3 tys. do 15 tys. dolarów.

Komentarz

- Uderzenie z 30 sierpnia potwierdza rosnące zdolności Ukrainy do atakowania celów w głębi terytorium Rosji. Wykorzystane drony są budowane według projektów ukraińskich inżynierów głównie w oparciu o importowane komponenty (zakłady w kraju są de facto montowniami). To w większości nieduże konstrukcje służące do rozpoznania, tożsame z bezzałogowcami oferowanymi na rynek cywilny i porównywalne z typami masowo sprowadzanymi na Ukrainę. Tamtejsi wytwórcy opracowali jednak i wdrożyli do produkcji w kooperacji z partnerami zewnętrznymi także kilka typów dronów przystosowanych do atakowania celów podwieszaną amunicją – od niewielkiego oktokoptera R18 o zasięgu 5 km do samolotów bezzałogowych o zasięgu kilkuset kilometrów (HaKi-20, określany mianem „Hunter Killer", może przenosić do 15 kg ładunku na odległość do 1000 km, UJ-22 Airborne – do 20 kg na odległość do 800 km).
- Uderzenie na lotnisko w Pskowie nie jest pierwszym przeprowadzonym w dużym oddaleniu od granic Ukrainy (w grudniu 2022 r. zaatakowana została baza rosyjskiego lotnictwa strategicznego Engels w obwodzie saratowskim). Potwierdza ono, że Moskwa wciąż lekceważy przeciwnika i nie przygotowuje należycie obrony w miejscach, których wcześniej nie atakowano (poprzednim tego przykładem był atak dronów nawodnych na bazę Floty Czarnomorskiej w Noworosyjsku na początku sierpnia). Ukraińcom coraz trudniej natomiast osiągnąć oczekiwany rezultat w rejonach stanowiących stałe cele ataków, co można zaobserwować w przypadku ponawianych niemal codziennie uderzeń na Krym i przygraniczne obwody FR oraz – w ostatnich tygodniach – Moskwę. W odróżnieniu od ataku na Psków nie znalazły żadnego potwierdzenia doniesienia SBU i ukraińskich Sił Operacji Specjalnych o sukcesie operacji z wykorzystaniem dronów kamikadze 25 i 27 sierpnia (miały one uderzyć odpowiednio w koszary 126 Brygady Zmechanizowanej w Perewalnem na Krymie oraz lotnisko wojskowe koło Kurska, powodując znaczne zniszczenia).
- W uderzeniu na Psków po raz pierwszy od początku agresji straty poniosło rosyjskie lotnictwo transportowe. Utrata czterech samolotów oznacza czasowe ograniczenie możliwości przerzutu pododdziałów elitarnej pskowskiej 76 Dywizji Desantowo-Szturmowej, za co odpowiada 334 Pułk Lotnictwa Transportowego (dysponuje on 24 samolotami Ił-76). Należy przyjąć, że w razie nagłej konieczności do miasta oddelegowane zostaną maszyny z jednostek z azjatyckiej części FR. Najprawdopodobniej pułk z Pskowa zostanie potraktowany priorytetowo w procesie modernizacji technicznej lotnictwa transportowego, która po 24 lutego 2022 r. znacząco przyspieszyła. W ramach rozpoczętego w 2012 r. przezbrajania przekazywano do służby dwa zmodernizowane samoloty Ił-76MD rocznie, w ub.r. armia rosyjska otrzymała ich pięć, a w 2023 r. – jak dotąd trzy.
- Podejmując kolejne radykalne działania na rzecz zredukowania korupcji, osłabiającej potencjał mobilizacyjny sił zbrojnych, władze Ukrainy przyznają, że proceder ten wymknął się spod kontroli. Weryfikacja lekarzy będzie jednak procesem długotrwałym i obciążającym służby odpowiedzialne za zwalczanie łapownictwa. Kolejny problem wiąże się ze stworzeniem skutecznego mechanizmu zapobiegania korupcji związanej z realizacją zamówień dla wojska. Świadczy o tym ponad półroczne opóźnienie w

powołaniu dyrektora Agencji Zabezpieczenia Materiałowego. Pomimo ujawnionych w tym czasie skandali korupcyjnych w resorcie obrony wiele działań zaradczych miało jedynie charakter formalny i nie przyniosło realnych efektów.

